

Pridelovanje lanu v Plavškem Rovtu

Do šestdesetih let prejšnjega stoletja so tudi v Plavškem Rovtu nad Jesenicami sejali, pulili, smukali glavice, sušili, trli in predli lan. Potem so zaradi razvoja in stroškov to delo opustili. Lan so najdlje sejali in pridelovali pri Štefonovih in Šimnovčevih.

V vasi sta še Štefonova in Šimnovčeva »pažba«. Štefonova leži na najbolj vzhodnem delu vasi, Šimnovčeva pa nekoliko severneje, Na jami. Pri Štefonovih imajo še lesene trlice in kolovrat, le statev ni več. Drugje bi še našli trlice, kolovrat, motovilo in še kaj, kar priča o tej dejavnosti, ki je poleti in pozimi zaposlovala ljudi v naši vasi na nadmorski višini 860 do 890 metrov nad morjem.

V Plavškem Rovtu so lan sejali aprila. Lanena stebela, ki so jih pulili konec julija ali v začetku avgusta, so najprej sušili na polju, nato nekaj časa v kozolcu, potem pa še v »pažbi«. Ta je bila iz dveh delov, zidanega, kjer je bila peč, in lesenega dela, kjer so trli lanena stebela. Po trenju so predivo odnesli domov in ga v hiši čez zimo spredli. Na pomlad so prejo odnesli v Leše, kjer so stkali laneno platno. Nekaj časa so laneno platno tkali tudi pri Štefonu.

Lan je enoletna ali dvoletna rastlina, ki zraste do enega metra visoko. Njegovi majhni cvetovi so temno do svetlo modri, vijoličasti ali beli. Osem dni po setvi seme vzkali, če ima le dovolj vlage. Zrel lan pospravijo z njive. Ko listi odpadejo ga pulijo. Stebla so takrat na pol dozorela, zato so vlakna dovolj trdna in prožna. Medtem, ko se stebela sušijo, dozori tudi seme, ki ga uporabljajo za pridobivanje olja in živalsko krmno. Vlakna so v ličju lanenega stebela. Lan so trli tako, da so na leseni trlici luščili z lanenih bilk trdo kožo in je ostala lanena preja.

Beseda »pažba« je gorenjska različica besede »pajštva«. Pogačarjeva Hana (Ivana Jonke) še uporablja to besedo, ostali vaščani in vaščanke Plavškega Rovta pa pravijo »pažbi«. Beseda »pajštva« izvira iz nemške besede Backstube (prostor s pečjo). Marsikje na Slovenskem tako poimenujejo manjši gospodarski objekt, namenjen tako sušenju lanu kot sadja.

V vasi so bile v preteklosti tri »pažbe« sedaj pa sta le še Štefonova in Šimnovčeva »pažba«. Nekdaj so imeli »pažbo« tudi pri Burjovcu. Stala je na mestu današnje hiše v Plavškem Rovtu številka 4. Narejena je bila iz kamnitega in lesenega dela. V kamnitem delu je bila peč s kuriščem iz predprostora, kjer so lanena stebela sušili, v

pokritem lesenem delu pa trli. V Plavškem Rovtu so lan obdelovali tudi »v jami«. Na tak način so trli lan pri Zakamniku, Martincu in Štruklju. Jama je bila na prostem, se spominja Jože Klinar Burjovc. V jami so kurili in tako grelili lanena stebela, ki so bila položena na robove jame. Okrog jame so na prostem na lesenih trlicah trli lanena stebela. Ko je bilo trenje na trlicah končano, so lanena vlakna zvezali v predivo in ga oprali. Potem so predivo odnesli domov in ga v zimskem času na kolovratih predli v lanene niti.

Najstarejši vaščan, Jože Klinar Burjovc (rojen 30. septembra 1914) se dobro spominja, kako so pridelovali lan v Plavškem Rovtu. Trenja, preje in ostalih opravil se spominjajo tudi Angela Klinar Šimnovčeva, Anica Klinar in Ivanka Stare (rojena Klinar), obe Štefonovi ter Anton in Bogomir (Mirko) Klinar, oba Štefonova, ki so še vsi sami trli in predli lan. Trenja lanu se spominjajo še Pogačarjeva Hana (Ivana Jonke), Tončka Razinger Gromčeva in Ivan Razingar. Angela Klinar Šimnovčeva (rojena leta 1928) se tako spominja, da so v »pažbi« lanena stebela dali na »gliste« (letve) nad pečjo, da so se posušila.

Modrina lanenih polj je ostala v spominu starejših vaščank in vaščanov Plavškega Rovta. Morda bo zapisano koga spodbudilo, da bo aprila spet zasejal lan, zaradi modrine njegovih cvetov, ki se spogledujejo z nebom, zaradi zdravilnih semen, zaradi spoštovanja prednikov, ki so stoletja dolgo ohranjali življenje in naravo na tem prelepem delu Slovenije.

Štefonova "pažba" (foto Mirko Klinar)

Anica Ambrožič Kopišarjeva pri trenju lanu leta 1977 (Anica Ambrožič)